

Tillsammans mot våld i nära relationer – en strategi för Borlänge kommunkoncern

Beslutad av kommunfullmäktige 2021-03-23 § 47

BORLÄNGE

Metadata om dokument

Dokumentnamn Tillsammans mot våld i nära relation		Dokumenttyp Strategi	Omfattar Kommunkoncernen
Dokumentägare Kommundirektör	Dokumentansvarig Socialchef	Publicering Författningssamling, Insidan, borlange.se	
Författningsstöd Lägg in text			
Beslutad 2021-03-23 § 47	Bör revideras senast 2023	Beslutinsats Kommunfullmäktige	Diarienummer 2021/329
Revidering 1 Lägg in datum och paragraf	Klicka eller tryck här för att ange text.		
Revidering 2 Lägg in datum och paragraf	Klicka eller tryck här för att ange text.		
Revidering 3 Lägg in datum och paragraf	Klicka eller tryck här för att ange text.		

Innehåll

1	Varför ska vi arbeta mot våld i nära relationer?	2
2	Vad är våld i nära relation?	3
	Definition av våld	3
	Olika typer av våld	3
	Nära relation	4
	Våld i nära relation (VINR)	4
	Hedersrelaterat våld och förtryck (HRV)	4
	Skadliga sedvänjor	5
3	Målgrupp	5
	Sårbarhetsfaktorer och särskilt sårbara målgrupper	5
4	Avgränsningar	6
5	Våld i nära relation – koncerngemensam fråga	6
	Barnperspektivet	6
	Jämlikhet och jämställdhet – allas ansvar	7
	Hälsa och trygghet bland medarbetare och medborgare	8
6	Utvecklingsområden och åtgärder	9
	1. Öka kunskapen	9
	2. Främja och förebygga	10
	3. Upptäcka, agera och kvalitetssäkra	11
7	Organisation och ansvarsfördelning	12
8	Fördjupad information och vidare läsning	12
	Uppbrottsprocessen - Varför lämnar de bara inte?	12
	Strategins koppling till styrdokument och lagar	13
	Vidare läsning	15

1 Varför ska vi arbeta mot våld i nära relationer?

Frihet från våld är en mänsklig rättighet. Våld i nära relationer (VINR) och hedersrelaterat våld och förtryck (HRV) är allvarliga och omfattande problem för hela samhället och klassas av WHO som ett globalt folkhälsoproblem. Det är ett uttryck för den ojämställdhet som förekommer i samhället och det medför stora kostnader och mänskligt lidande, vilket allvarligt påverkar hälsa och livskvalitet för dem som drabbas. Det påverkar självständighet, trygghet, produktivitet, möjlighet att prestera i skolan och på jobbet och är ett konkret hinder för demokratin eftersom det hindrar människor från att åtnjuta sina grundläggande rättigheter.

Enligt nationella trygghetsundersökningar anmäler de allra flesta som utsätts för VINR inte våldsutövaren. Många lever därför med våld varje dag. Drygt var femte person i befolkningen har någon gång i sitt liv utsatts för våld av en partner eller tidigare partner och i Sverige dödas årligen ungefär 20 personer. 14 av 20 är kvinnor som dödas av sin tidigare eller nuvarande man. Även om våldet utövas av både kvinnor och män, så är det männen som står för det grövsta våldet och det dödande våldet i absolut störst utsträckning.

I Sverige anmäls det enligt BRÅ varje dag 50 fall av VINR. Det är våld som sker av en närstående och våldet utövas oftast i hemmet, som borde vara den tryggaste platsen. Utöver vuxna som utövar våld mot vuxna, så lever enligt Rädda barnen cirka 200 000 barn i Sverige i hem med våld. Det är vart tionde barn som lever i en miljö där de tvingas uppleva våld mot en förälder och ibland också själva utsätts för våld. Barn som växer upp där VINR förekommer löper bland annat 10 gånger så stor risk att senare i livet själva vara de som utsätts eller utsätter andra för våld.

Det går inte att redovisa hur många hedersrelaterade brott som begås i Sverige eftersom det hittills har saknas brottskod för hedersrelaterat våld och förtryck. Det finns dock några kartläggningar som visar på delar av omfånget. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor visar i en undersökning från 2009 att cirka 70 000 unga människor i Sverige mellan 16 och 25 år lever med begränsningar i förhållande till äktenskap och val av partner. En kartlägningsstudie gjord på Stockholms stads skolor visar att normer om oskuld och äktenskap starkt påverkade både vardag och framtid för många barn, särskilt flickor. När det gäller könsstympning i en svensk kontext har en kartläggning utförd av Socialstyrelsen visat att cirka 38 000 flickor och kvinnor i Sverige är könsstympade, varav cirka 7 000 är flickor under 18 år.¹

Borlänge kommuns vision är att vara Sveriges trevligaste stad och en socialt hållbar kommun där människor lever ett gott liv med jämlika och jämställda förutsättningar för hälsa, trygghet och lärande. Borlängebornas trygghet är ett prioriterat utvecklingsområde i kommunen och enligt Strategisk plan 2020-2023, kommunens övergripande styrdokument med mål och budget, ska vi arbeta målmedvetet tillsammans med andra samhällsaktörer så att tryggheten ökar i Borlänge.

Personer som utsätts för VINR och HRV finns bland våra anställda, bland våra elever, bland våra brukare och bland borlängebor som vi träffar i största allmänhet. Kanske är du själv eller en närstående utsatt? Våldsutsatthet är tyvärr fortfarande ofta förknippat med skam och skuld hos den som utsätts och eftersom våldet ofta sker i hemmen, är mörkertalet stort. Trots det uppskattas våld i nära relation kosta runt 100 miljoner kronor/år, enbart

---

¹ SOU 2015:55

inom socialtjänsten i Borlänge kommun. Vi behöver därför tillsammans kraftsamla och ta vårt ansvar för att arbeta mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck, för mänskliga rättigheter, barnens rättigheter, ett tryggt och socialt hållbart Borlänge - Sveriges trevligaste stad.

2 Vad är våld i nära relation?

Definition av våld

Som utgångspunkt för vad våld är och kan vara, används psykologen Per Isdals definition:

”Våld är varje handling riktad mot en annan person, som genom att denna handling skadar, smärtar, skrämmer eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från att göra något som den vill.”

Olika typer av våld

Fysiskt våld

Exempelvis örfilar, dra i håret, knuffa, sparkar, slag mot kroppen, kasta saker, hålla fast eller släpa, nypa, slå, skaka, ta strygrepp, hota med vapen eller andra tillhyggen, könsstymning.

Psykiskt våld

Exempelvis hot, kontroll, kränkande och nedsättande ord. Här ingår latent våld (att leva under risk för nytt våld), isolering, skambeläggande, gester, metodisk nedtryckning, inte få sova, att som barn leva med våldet i sin närhet (bevittna, höra).

Sexuellt våld

Exempelvis påtvingade sexuella handlingar, våldtäkt, sexuellt våld, att tvingas utföra eller genomlida sexuella aktiviteter, sexuella beröringar, sexuellt kränkande språk.

Materiellt våld inkl. våld mot djur

Exempelvis materiell skadegörelse, våldsutövaren slår sönder möbler och andra saker i hemmet eller förstör eller tvingar den utsatta att själv förstöra ägodelar av särskild betydelse. Det kan även handla om våld mot djur.

Ekonomiskt utnyttjande

Kontrollerar hur partnern använder pengar, inte tillåter partnern ha egna pengar eller förfoga över egen ekonomi, gömmer undan gemensamma pengar. Tvingar partnern att medverka i ekonomiska olagligheter, tvingas skriva under handlingar, ekonomiskt beroende.

Försummelse

Gäller främst äldre och personer med funktionsnedsättning och kan handla om att den utsatta inte får den hjälp den behöver med mat, hygien eller medicin. Den som utsätts kan ges felaktig mediciner, lämnas utan tillsyn, inte få hjälp att stiga ur sängen, sakna tillgång till hjälpmedel med mera.²

---

² trollhattan.se/globalassets/dokument/omsorg-och-hjalp/asf/kvinnofrid/handbocker/vagledning-for-arbetsgivare-vald-i-nara-relation.pdf

Digitalt våld

Exempelvis hotfulla mejl och sms, sprida en privat/sexuell bild eller film på dig till vänner, okända personer eller på en porrsida. Ryktesspridning via sociala medier, kapning av en persons sociala mediekonto eller nedladdning av positioneringstjänst till mobilen och kontrollerar var en person befinner sig.³

Nära relation

Med begreppet "nära relationer" menas alla relationer som präglas av närhet, förtroende, beroende och tillit. Här kan utövaren vara partners och före detta partners, föräldrar, andra familjemedlemmar eller släktingar. Det kan också vara personer som den våldsutsatta har eller har haft en nära och förtroendefull relation till, som lärare, vänner, kollegor och vård- och omsorgsgivare. En person med stort vårdbehov och få sociala kontakter kan exempelvis knyta starka känslomässiga band till, och vara mycket beroende av, sin omsorgsgivare. Det barn som utsätts för våld eller bevittnar våld kan bli emotionellt och praktiskt beroende av en lärare, idrottstränare eller en kompis förälder, medan sådana relationer kanske blir mer perifera för andra. Bedömningen om vem som kan betraktas som närstående ska göras utifrån familje- och levnadsförhållanden i det enskilda fallet.⁴

Våld i nära relation (VINR)

Våld i nära relationer (VINR) inkluderar alla typer av våld som kan förekomma mellan närstående. Det gäller såväl heterosexuella som HBTQ-relationer, syskon- och andra familje- och släktkonstellationer. Vanligast är att det är en pojke eller man som är den som utför våldet mot en flicka eller kvinna som han har eller har haft en relation med. (BRÅ, 2014).

Kännetecknande är att den utsatta har en nära relation till och ofta starka emotionella band till våldsutövaren. Det försvårar möjligheten till motstånd och uppbrott. Det tyder på att våld och våld i nära relation ofta har "sin grund i kön, makt, sexualitet och kulturella föreställningar om dessa".

Hedersrelaterat våld och förtryck (HRV)

Hedersrelaterat våld och förtryck påminner om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Skillnaderna är att i den hedersrelaterade kontexten är kontrollen av flickors och kvinnors sexualitet central. Valet av partner är inte individens eget val utan en angelägenhet för familjen eller hela släkten. Hedersbegreppet bygger på starkt patriarkala och heteronormativa ideal. Förutom att begränsa flickors och kvinnors möjligheter att forma samhället och sitt eget liv kan det också motivera våld och förtryck av unga män och pojkar där HBTQ-personer är en särskilt utsatt grupp.

Det som främst skiljer VINR och HRV åt är att HRV kännetecknas av att det oftast är kollektivt planerat, sanktionerat, beslutat samt i vissa fall kollektivt utövat och motiverat av föreställningar om en familjs/släkts heder och sociala överlevnad. Personer som är utsatta för HRV befinner sig i en extra utsatt situation eftersom möjligheten att få skydd från våldet inom den egna släkten eller familjen är begränsad.⁵

---

³ ungarelationer.se/kunskapsbank-flode/olika-sorters-vald

⁴ SOSFS 2014:4

⁵ Regeringens skrivelse 2016/17:10, Makt, mål och myndighet – en feministisk politik före en jämställd framtid

Det hedersrelaterade våldets kollektiva karaktär gör det komplicerat att upptäcka och arbeta med. Gränserna mellan offer och utövare kan vara otydliga, eftersom de som medverkar till förtrycket själva kan vara utsatta.

Skadliga sedvänjor

Olika uttrycksformer inom hedersrelaterat våld och förtryck som barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning av kvinnor och flickor.⁶

3 Målgrupp

Våld kan drabba alla och målgruppen är därför Borlängebor som kommunkoncernen har möjlighet att nå ut till samt Borlänge kommunkoncerns anställda och förtroendevalda.

Sårbarhetsfaktorer och särskilt sårbara målgrupper

Våld kan drabba alla, men vissa grupper har en ökad risk för utsatthet utifrån olika sårbarhetsfaktorer. Det är av stor vikt att förstå att dessa faktorer ibland överlappar varandra. Det innebär att vissa människor har en mångdubbel risk för utsatthet. Borlänge kommun utgår från de sårbarhetsfaktorer som Socialstyrelsen pekar ut för våldsutsatta.⁷

Exempel på sårbarhetsfaktorer:

- okunnighet om ens rättigheter
- socialt och ekonomiskt beroende av närstående eller av samhället
- konflikt mellan närstående och andras förväntningar
- isolering och ensamhet
- beroende av andra för att klara vardagslivet
- starkt beroende av våldsutövaren

Exempel på särskilt sårbara grupper:

- Äldre personer, oftast kvinnor
- Yngre personer, oftast kvinnor
- Barn som bevittnar och/eller utsätts för våld
- Kvinnor med funktionsnedsättning, ofta intellektuell och psykisk funktionsnedsättning
- Kvinnor med utländsk bakgrund
- Kvinnor med missbruks- och beroendeproblem
- HBTQ-personer
- Personer som lever i en hederskultur, ofta yngre, tjejer/kvinnor, HBTQ-personer

Att tala om särskilt sårbara grupper är samtidigt att generalisera. En person som omgivningen räknar in i en grupp behöver inte identifiera sig med den. En viss gruppstillhörighet behöver inte heller innebära utsatthet för våld, likaväl som personer helt utan sårbarhetsfaktorer kan bli utsatta för våld.

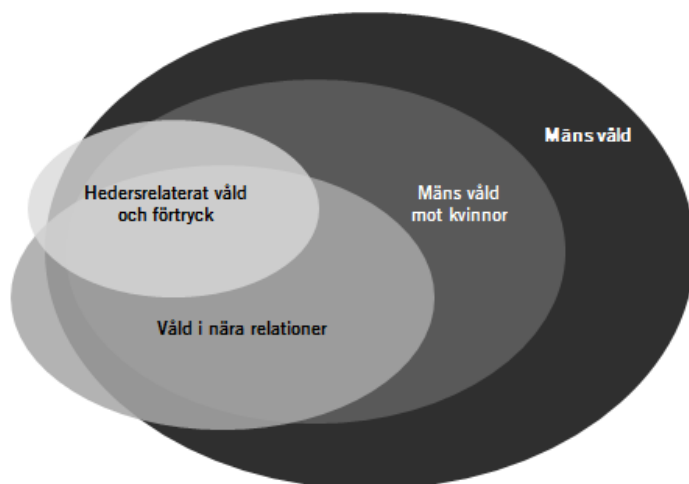
---

⁶ hedersfortryck.se/hedersfortryck/vad-ar-hedersrelaterat-vald-och-fortryck

⁷ SOSFS 2014:4

4 Avgränsningar

Arbetet inkluderar alla former av våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck inklusive skadliga sedvänjor. Den inkluderar inte våld som begås av en okänd person, exempelvis vid prostitution och människohandel för sexuella ändamål, om den utsatta inte har en nära relation till våldsutövaren. Arbetet med den typen av våld måste också uppmärksammas, men det görs inte inom ramen för denna strategi.

Figur från SOU 2015:55, s 51.

5 Våld i nära relation – koncerngemensam fråga

Barnperspektivet

Ungefär tio procent av alla barn i Sverige har upplevt våld i hemmet någon gång. Fem procent har gjort det ofta. Många barn som upplever våld blir också själva utsatta. Intervjustudier visar att tystnad ofta präglar barns reaktioner på våldet, vilket kan leda till att traumat osynliggörs.⁸

Det är enligt Brottsofferjouren vanligt att barn och unga som upplevt våld vittnar om oro och ångest, att deras självkänsla påverkas negativt och att många försöker dölja våldet för utomstående. Barn som upplever våld kan vara rädda för att husdjur ska skadas eller känna ansvar för att ta hand om och skydda yngre syskon. De kan oroa sig för att den förälder som utsätts för våld och kränkningar, faktiskt ska slås ihjäl. Det är inte ovanligt att de också är arga på den förälder som blir misshandlad. De kan oroa sig för att våldsutövaren, ska hamna i fängelse. För att hantera känslor av ilska, rädsla, sorg, oro och otrygghet behöver barnen få stöd och hjälp samt lära sig hur konflikter och upprörda känslor kan hanteras utan våld.⁹

FN:s konvention om barnets rättigheter blev lag 1 januari 2020 och artikel 19 slår fast att *"Alla barn har rätt till skydd mot alla former av våld, såväl psykiskt som fysiskt"*.

⁸ nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/barn-som-upplever-vald/barn-som-upplever-vald

⁹ brottsofferjouren.se/fakta-om-brottsoffer/sarskilt-sarbara/barn-som-upplever-vald

Några andra grundläggande artiklar i barnkonventionen som är särskilt viktiga att känna till:

- Artikel 2 - *Alla barn har samma rättigheter och lika värde. Inget barn får diskrimineras på grund av t.ex. härkomst, kön, religion eller funktionshinder.*
- Artikel 3 - *Det är barnets bästa som alltid ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barnet.*
- Artikel 12 - *Barnet har rätt att uttrycka sin mening i alla frågor som berör barnet. Barnets åsikt ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.*
- Artikel 34 - *Varje barn har rätt att skyddas mot sexuella övergrepp och mot att utnyttjas i prostitution och pornografi.*
- Artikel 39 - *Barn som utsatts för övergrepp eller utnyttjande har rätt till rehabilitering och social återanpassning.*¹⁰

En viktig utgångspunkt i arbetet med att införliva ett barnrättsperspektiv i verksamheterna är att se barnet både som kompetent och i behov av skydd. Barn som bevittnat våld mellan närstående vuxna och/eller själv blivit utsatt för våld har precis som alla andra barn rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad i ärenden som rör dem själva. Barnets bästa ska beaktas i alla beslut som rör denne.

FN:s barnrättskommitté lyfter behovet av att personal i skolan behöver bli bättre tränade i att se tidiga signaler av barns våldserfarenheter. Regeringens nationella strategi för att minska och motverka mäns våld mot kvinnor lyfter vikten av att utveckla det förebyggande arbetet generellt och att arbetet får bäst effekt om det genomförs brett. Ju fler arenor som sänder samma signaler gällande kränkningar och våld desto bättre, så att arbeta utifrån ett koncerngemensamt ansvar ökar kommunens möjlighet att effektivt förebygga, fånga upp och hjälpa barn och unga och andra målgrupper.

Jämlikhet och jämställdhet – allas ansvar

Borlänge kommun ska vara en socialt hållbar kommun där människor lever ett gott liv med jämlika och jämställda förutsättningar för hälsa, trygghet och lärande.¹¹

Jämställdhet, alltså samma möjligheter och skyldigheter mellan kvinnor och män, flickor och pojkar är inkluderat i en rad olika lagar och styrdokument. Bland annat FN:s konventioner om mänskliga rättigheter, FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, Torontodeklarationen om våld mot äldre, Resolution 55/66 om avskaffande av brott mot kvinnor i hederns namn. Resolution 61/143 om arbete mot våld mot kvinnor, FN:s globala jämställdhetsmål (Agenda 2030, målområde 5) och regeringens jämställdhetspolitik, där det sjätte jämställdhetspolitiska målet är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Det finns flera teorier om varför våld används där makt, kontroll och normer om kön och maskulinitet är vanligt förekommande. Ojämlika maktordningar kan finnas i alla typer av relationer. Kön, etnicitet, religion, sexuell läggning, ålder, socioekonomisk bakgrund samt funktionalitet är maktordningar som är beroende av varandra och som kan samvariera. Maktordningarna är därför av betydelse för vem som utsätts, hur våldet ser ut och vilka konsekvenser våldet får.¹²

---

¹⁰ www.hedersfortryck.se/hedersfortryck/lagar-och-manskliga-rattigheter/kvinno-och-barnkonvention/barnkonventionen/

¹¹ Borlänge kommuns Strategisk plan 2020-2023

¹² SOU 2015:55

Genom olika typer av våld kontrolleras offrets beteende och handlingsfrihet. Våld i nära relationer är både ett uttryck för och ett medel för att uppnå makt. Enligt den officiella kriminalstatistiken är 89 procent (2016) av de dömda våldsutövarna av misshandelsbrott män, något som tyder på att våldsutövande generellt är starkt kopplat till kön och maskulinitet. Att utöva olika former av våld kan fungera som ett sätt att höja sin status bland män och framstå som maskulin. Genom våldsutövandet kan män förkroppsliga typiskt ”manliga” attribut som aggressivitet, styrka och kontroll. Att utöva våld i en nära relation kan vara ett sätt för våldsutövaren att upprätthålla sin bestämmanderätt över kvinnor och sin maktposition som man.¹³

Insatser för att främja jämställdhet, allas lika värde och ekonomisk grundtrygghet utgör en viktig bas för att motverka våld. För att åstadkomma ökad jämlikhet och jämställdhet i samhället krävs ett brett, uthålligt och långsiktigt arbete där ett framgångsrikt arbete minskar risken för våld, mäns våld mot kvinnor, våld i nära relation och hedersrelaterat våld.

Hälsa och trygghet bland medarbetare och medborgare

Borlänge kommun ska vara en attraktiv arbetsgivare för att kunna ge god service till borlängeborna. Som arbetsgivare vill kommunen skapa förutsättningar för bland annat friska medarbetare och en god allmän hälsa med balans mellan arbete och fritid.

Därtill ska kommunen erbjuda en god vård och omsorg så att borlängeborna har möjlighet att leva goda liv med god hälsa. Det innebär att alla borlängebor, inklusive alla medarbetare, ska ges möjlighet att leva självständiga liv med god hälsa och möjlighet att förverkliga egna mål och att känna trygghet och ha inflytande över vardagen, oavsett var i livet man befinner sig.

Kommunen ska arbeta med förebyggande folkhälsoarbete för att bland annat främja jämlik hälsa och jämlik trygghet och alla ska mötas med respekt och omtanke.¹⁴

Den som utsätts för våld i nära relation utvecklar ofta både fysisk och psykisk ohälsa. Våldet kan genomsyra den utsattes liv där den ständiga stress som en våldsutsatt lever med, kan förvärra andra sjukdomar. Sena effekter kan vara svårare att upptäcka än de akuta och våldet kan ta sig uttryck i andra kroppsliga symtom. För en utsatt är kopplingen mellan våldet och ohälsan inte alltid uppenbar.

Statistiskt sett har nästan alla arbetsgrupper minst en anställd som lever eller har levt med våld eller hot om våld. Chef och arbetsgivare har ett ansvar för medarbetarnas fysiska och psykiska arbetsmiljö. Därmed finns ett ansvar att åtgärda de fel och brister som kan påverka medarbetarna negativt. Arbetsgivaren har inte samma ansvar för medarbetares hemmiljö, men att fara illa i sin hemmiljö har ofta indirekt en stor inverkan på hur den anställda klarar av att sköta sitt arbete. Det kan påverka arbetsförmågan och medför ofta ökad korttidsfrånvaro och längre sjuktillfällen. Ur både ett arbetsgivarperspektiv och ett samhällsperspektiv handlar det således om stora direkta kostnader, ineffektiv kompetensanvändning och ett onödigt lidande för både våldsutsatta, våldsutövare och barn som bevittnar våld. Chef, arbetsgivare och verksamheter som möter Borlängebor kan därför spela en viktig roll i att försöka

---

¹³ <https://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vald-i-nara-relationer/forovare>

¹⁴ Borlänge kommuns Strategisk plan 2020-2023).

säkerställa att ingen medarbetare eller borlängebo lever med våld i nära relation eller på annat sätt far illa.¹⁵

6 Utvecklingsområden och åtgärder

I Borlänge kommun har det saknats ett helhetsgrepp på området och ansvaret för arbetet har hittills främst legat på socialnämnden och Individ- och familjeomsorgen. Regeringens nationella strategi för att minska och motverka mäns våld mot kvinnor lyfter bland annat vikten av att utveckla det förebyggande arbetet och att stärka styrning och samordning. För att kunna göra det behöver hela socialtjänsten och många fler involveras i arbetet och det behöver finnas en tydlig organisation och ansvarsfördelning så att arbetet inte blir personbundet. Det är av största vikt att arbetet görs strukturerat, uthålligt och långsiktigt, utifrån bästa tillgängliga kunskap.

Utvecklingsområdena bygger på framkomna lokala behov ifrån arbetets kartläggningsprocess och strategin konkretiseras i en handlingsplan där åtgärder och ansvariga framgår.

Identifierade utvecklingsområden:

1. Öka kunskapen
2. Främja och förebygga
3. Upptäcka, agera och kvalitetssäkra

1. Öka kunskapen

- Om våld i nära relationer inklusive hedersrelaterat våld och skadliga sedvänjor

Arbetet med kunskapshöjande åtgärder behöver rikta sig till såväl medborgare som chefer, anställda och förtroendevalda i kommunkoncernen, men högst prioritet har personer och verksamheter som möter sårbara grupper. Kunskap om sårbarhetsfaktorer betonar vikten av att ha riktad och lättillgänglig information, gärna på olika språk. Information om vad det finns för stöd och forum att vända sig till samt kunskap om ens rättigheter behöver finnas på olika platser dit människor söker sig.

Trots att diskussionen om VINR och HRV ökat under senare år, finns det många som inte har kunskap. Kunskap saknas om både våld i sig och om vart berörda kan vända sig om de utsätts för våld eller vill ha hjälp att upphöra med ett våldsamt beteende. Genom att öka kunskapen ökar möjligheten till att själv förstå utsatthet eller våldsutövande, omgivningen blir mer benägen att se tecken och våga agera vid misstanke om våld samtidigt som motivationen och förståelsen för vikten av det främjande och förebyggande arbetet ökar.¹⁶

Åtgärder:

1 A	Information om vägar till stöd, hjälp och skydd ska finnas lättillgänglig (internt och externt). Verksamhetsspecifika rutiner tas fram vid behov
1 B	Grundläggande utbildning inom VINR och HRV ges brett
1 C	Utbildning i att fråga om våld ges till nyckelmålgrupper

¹⁵ trollhattan.se/globalassets/dokument/omsorg-och-hjalp/asf/kvinnofrid/handbocker/vagledning-for-arbetsgivare-vald-i-nara-relation.pdf

¹⁶ Örebro kommuns handlingsplan mot VINR och HRV, 2017-2024

2. Främja och förebygga

- Att främja jämställdhet och motverka våldets förekomst inklusive hedersrelaterat våld och skadliga sedvänjor

Främjande och förebyggande arbete mot VINR och HRV är förhållandevis svagt utvecklat i Sverige. Insatser för att främja jämställdhet, allas lika värde och ekonomisk grundtrygghet utgör en viktig bas för att motverka våld. Möjlighet till utbildning, arbete och egen försörjning ger förutsättningar för att själv kunna bestämma över sitt liv. Ett löpande arbete med normer och värderingar och synliggörandet av skillnader mellan kvinnors och mäns, flickors och pojkars livsvillkor är nödvändigt. Sambanden mellan attityder om maskulinitet, makt och våld behöver synliggöras och konkreta metoder för att förhindra våldsanvändning behöver utvecklas. Särskilda förebyggande insatser bör riktas mot föräldrar och andra viktiga vuxna med utgångspunkt i de mänskliga rättigheterna och i barnkonventionen.¹⁷ Arbetet mot VINR och HRV är en del av arbetet för ett socialt hållbart samhälle och påverkar och påverkas bland annat av övrigt arbete med värdegrunden, jämställdhet, barnrätt, folkhälsa, ANDT/missbruk och brottsförebyggande arbete. I Borlänge har vi inom vissa delar och verksamheter kommit långt, samtidigt som andra delar har en större utvecklingsresa att göra. Vi börjar inte på noll och det främjande och förebyggande arbetet får gärna bygga vidare på eller skruva på det vi redan gör. Ett lyckat arbete kommer med största sannolikhet ha positiva synergieffekter på fler områden än VINR/HRV.

Åtgärder:

2A	Arbeta systematiskt med attityder och värderingar om jämställdhet, könsnormer och VINR/HRV internt i kommunkoncernen
2B	Arbeta systematiskt med attityder och värderingar om jämställdhet, könsnormer och våldspreventivt arbete mot VINR och HRV, inklusive skadliga sedvänjor, gärna i samverkan internt eller med externa aktörer eller civilsamhället där så är möjligt i verksamheter som möter borlängebor
2C	Utveckla och integrera jämställdhetsperspektiv och VINR/HRV i föräldraskapsstöd
2D	Verka för att bryta våldets förekomst och reproduktion (återfallsprevention)

¹⁷ Örebro kommuns handlingsplan mot VINR och HRV, 2017-2024

3. Upptäcka, agera och kvalitetssäkra

- Våga fråga om våld, var trygg med att hantera svaren och att rätt stöd och hjälp erbjuds

Att fråga om våld är grundläggande för att upptäcka om någon är utsatt. Men det är lika viktigt att lyssna på svaret, ta emot berättelsen och känna trygghet med hur du kan och ska agera vid upptäckt eller misstanke om våld. Att ställa frågor om våld signalerar att VINR och HRV inte är acceptabelt.

Många utsatta för våld söker sig till socialtjänsten eller andra verksamheter för att få hjälp med ekonomiskt bistånd eller andra insatser. Men det är långt ifrån alltid som de berättar att de har varit utsatta för våld. Orsakerna kan vara flera. Den utsatta kan till exempel känna skuld och skam eller vara rädd för att inte bli trodd. En fördel med att fråga alla är att möjligheten blir större att upptäcka personer som utsatts för våld och ge dem den hjälp och det stöd de behöver. När frågor ställs enbart vid misstanke om våld finns det alltid en risk att missa våldsutsattheten. Studier från verksamheter där frågor om våld ställts på rutin visar dessutom att personerna oftast inte har något emot att få frågan. Inom delar av socialtjänsten ställs frågor om våld på rutin redan idag och deras kunskap och erfarenhet bör fungera som inspiration i utvecklingsarbetet.

För att nå framgång och ökad kvalitet i arbetet mot VINR och HRV, behöver arbetet följas upp och utvärderas regelbundet. Den hjälp, stöd och skydd som kommunen erbjuder ska motsvara de behov som finns och arbetet ska utvecklas med Borlängebores och barnets bästa i fokus. Arbetet ska ske genom flera aktörer och på många arenor. Det kräver samordning, samarbete och samverkan. Centralt i samordning är en tydlighet gällande ansvar och ansvarsfördelning. Samordning ska bedrivas på en övergripande strategisk nivå, både internt i kommunkoncernen och externt tillsammans med det omgivande samhället.

Åtgärder:

3A	Fråga om våld på rutin och hänvisa/motivera/orosänmäl utsatta borlängebor till rätt stöd och hjälp utifrån framtagna rutiner
3B	Kvalitetssäkra att socialtjänstens stöd, hjälp och skydd motsvarar behovet hos utsatta, utövare och barn som bevittnar våld
3C	Tydliggör och utveckla samverkan/samarbete inom området internt och externt

7. Organisation och ansvarsfördelning

- Strategin beslutas i Kommunfullmäktige.
- Revideras i samband med ny mandatperiod.
- Strategins utvecklingsområden och åtgärder bryts ner i en koncernövergripande 2-årig handlingsplan som tydliggör målgrupp, ansvarig, tidsplan och förslag på insatser. Handlingsplanen beslutas av kommundirektör och VD:s för de kommunalägda bolagen. Genomförandet samordnas av Nämndservice.
- Den politiska övergripande uppföljningen av arbetet görs i Kommunstyrelsens utskott för social hållbarhet (USH), minst 1 gång/år.
- Respektive nämnd följer sina verksamheter och håller sig uppdaterade om hur arbetet fortlöper.
- Kommunfullmäktige uppdateras i samband med revidering av strategin eller vid behov.

8. Fördjupad information och vidare läsning

Uppbrottsprocessen - Varför lämnar de bara inte?

Uppbrottsprocessen är det begrepp som används för att beskriva den process som våldsutsatta i nära relationer genomgår då de på olika sätt försöker bryta känslomässigt med sin våldsutövande partner, för att slutligen kunna lämna relationen. Flera samverkande faktorer krävs vanligtvis för att processen ska bli möjlig. Ett avgörande steg är ofta att den våldsutsatta erkänner sig själv som ett brottsoffer. Ofta sker uppbrottet när även andra upplevs vara utsatta, exempelvis eventuella barn, andra personer eller husdjur. Det kan vara svårt för omgivningen att förstå varför en våldsutsatt person stannar i en relation. Flertalet studier har pekat på våldets psykiskt nedbrytande processer. Genom mekanismer där våldet normaliseras och i olika grad internaliseras, att offret tar över utövarens verklighetsuppfattning, försvåras uppbrottet.¹⁸ Uppbrottet är vanligtvis en gradvis process där den våldsutsattas medvetenhet om våldets negativa konsekvenser ökar stegvis. Ofta sker uppbrottet efter ett särskilt allvarligt misshandelstillfälle och föregås inte sällan av ett flertal uppbrottsförsök.¹⁹

När det gäller utomståendes möjligheter att påverka uppbrottsprocessen är det inte bara *vad* de gör som är av betydelse utan även *när* de gör det. Det är viktigt att lyssna till signaler från den våldsutsatta, då ett ifrågasättande av den våldsutövande partnern vid fel tillfälle, kan skapa en större bindning till utövaren. Det är viktigt att försöka hjälpa den våldsutsatta att bryta eventuell isolering.

---

¹⁸ nck.se

¹⁹ Enander och Holmberg, 2011

Separationen i sig utgör en risk för mer och kraftigare våld. När det gäller dödligt våld framgår att separation ofta varit ett motiv till gärningen. En separation kan utlösa våld, även om det inte förekommit tidigare i relationen. Hot och våld kan också utövas i situationer som rör det gemensamma föräldraskapet, exempelvis vid hämtning och lämning av barnet. Att ha tillgång till barnet kan vara ett sätt för utövaren att fortsätta ha kontroll över sin före detta partner.²⁰

Försvårande omständigheter

Det är centralt att känna till vad som försvårar individens förutsättningar att lämna en våldsamt relation. I Socialstyrelsens handbok *Våld* beskrivs försvårande omständigheter på följande sätt, ”det är ett socialt och ekonomiskt beroende av närstående eller av samhället som ökar risken för att inte kunna lämna”. Både det sociala och det ekonomiska perspektivet är särskilt viktiga att beakta i fall av hedersrelaterat våld och förtryck. Vidare skriver Socialstyrelsen att konflikter mellan närståendes och andras förväntningar, isolering och ensamhet, beroende av andra för att klara vardagslivet samt ett starkt beroende av våldsutövaren är särskilda hinder där ökad kunskap måste finnas för att kunna möta upp behoven av stöd och hjälp.²¹

Strategins koppling till styrdokument och lagar

Borlänge kommuns handlingsplan mot VINR och HRV utgår ifrån internationella, nationella, regionala och lokala styrdokument. Vissa av dessa omfattar även andra frågor än VINR och HRV.

Internationella, nationella och regionala styrdokument

- FN:s konventioner om mänskliga rättigheter, FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, Torontodeklarationen om våld mot äldre, Resolution 55/66 om avskaffande av brott mot kvinnor i hederns namn. Resolution 61/143 om arbete mot våld mot kvinnor.
- FN:s konvention om barnets rättigheter (lag från 1 januari 2020). Artikel 19 slår fast att barn har rätt till skydd mot alla former av våld, såväl psykiskt som fysiskt. En viktig utgångspunkt i arbetet med att införliva ett barnrättsperspektiv i verksamheten är att se barnet både som kompetent och i behov av skydd. Barn som bevittnat våld eller andra övergrepp mellan närstående vuxna har precis som alla andra barn rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad i ärenden.
- FN:s globala jämställdhetsmål (Agenda 2030, målområde 5). Av de delmål som listas framgår bland annat att alla former av diskriminering av kvinnor och flickor ska upphöra, att alla former av våld mot kvinnor och flickor ska upphöra och att alla skadliga sedvänjor, som barnäktenskap, tvångsäktenskap och kvinnlig könsstympning ska upphöra.

---

²⁰ Socialstyrelsen, 2016

²¹ Socialstyrelsen, 2016

- Regeringens sjätte jämställdhetspolitiska mål: Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.
- Regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, en strategi som också omfattar prostitution och människohandel för sexuella ändamål samt hedersrelaterat våld och förtryck. Strategin har fyra målsättningar och betonar särskilt vikten av våldförebyggande insatser och mäns delaktighet. Därtill lyfter strategin att styrning, samordning och uppföljning av arbetet behöver stärkas. De fyra målsättningarna är:
  1. Ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld.
  2. Förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn.
  3. Effektivare brottsbekämpning.
  4. Förbättrad kunskap och metodutveckling.
- Socialstyrelsens Föreskrifter och Allmänna råd, Våld i nära relationer (SOSFS 2014:4)
- Makt & möjligheter: För ett jämställt Dalarna, Avsiktsförklaring 2018-2020
- Länsstyrelsens handlingsplan 2017-2020: Mot våld i nära relationer, människohandel för sexuella ändamål och prostitution i Dalarnas län

Kommunala styrdokument, beslutade och pågående arbeten

- Strategisk plan, 2020-2023
- 100 punkter för utveckling av Borlänge, 2019-2022. Den politiska plattformen som utöver social hållbarhet, folkhälsa och människors lika värde också lyfter arbetet med hedersrelaterat våld och förtryck som ett prioriterat område.
- Prioriteringarna för social hållbarhet; jämlik hälsa, jämlik trygghet, jämlikt lärande med tillhörande fokusområden (Kommunstyrelsen, 2018)
- Borlänge kommuns arbete med CEMR – Jämställdhetsdeklarationen
- Personalkontorets handlingsplan mot sexuella trakasserier – riktlinje
- Personalkontorets diskrimineringsarbete
- Borlänge kommuns brottsförebyggande arbete

Lagstöd

- Brottsbalken
- Socialtjänstlagen
- Lag om stöd och service
- Skollagen
- Lag om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever
- Hälso- och sjukvårdslagen
- Diskrimineringslagen
- Lag om förbud mot könsstympning av kvinnor
- Rättegångsbalken
- Förundersökningskungörelse
- Lag om målsägarbiträde

- Lag om kontaktförbud
- Polislag
- Offentlighets- och sekretesslag
- Utlänningslag
- Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga
- FN:s konvention om barnets rättigheter ²²

Vidare läsning

Socialstyrelsens handbok *Våld*

FN:s deklaration om avskaffande av våld mot kvinnor

Istanbulkonventionen (Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet)

CEMR-deklarationen (Europeiska deklarationen för jämställdhet på regional och lokal nivå)

Regeringens jämställdhetspolitiska mål

Nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

Socialstyrelsens föreskrifter våld i nära relationer 2014:14

---

²² Örebro kommuns handlingsplan mot VINR och HRV, 2017-2024